

# *Calluna*

32(1) 2015



# Calluna



Utgiven i samarbete mellan

VÄSTERGÖTLANDS BOTANISKA FÖRENING och

BOTANISKA FÖRENINGEN I GÖTEBORG

ÅRG. 32 2015 NR 1

ISSN 2000-2335

Redaktör: Birgitta Herloff

Ansvarig utgivare: Gösta Börjeson

Redaktionskommitté: Eva Andersson, Evastina Blomgren, Michael Johansson, Erik Ljungstrand

## VÄSTERGÖTLANDS BOTANISKA FÖRENING

Plusgiro: 482 38 80-2

Årsavgift: 150 kr

Adress: c/o Studieförbundet, Sjuhärad

Yxhammarsgatan 8-10

503 31 Borås

Hemsida: <http://vbotaniskaforening.se>

### STYRELSE:

Ordf: **Gösta Börjeson**

Dammgatan 10

566 32 Habo

036-40611 [gosta.borjeson@telia.com](mailto:gosta.borjeson@telia.com)

V ordf: **Anders Bohlin**

Halltorpsgatan 14

461 41 Trollhättan

0520-35040 [anders.bohlin@telia.com](mailto:anders.bohlin@telia.com)

Sekr: **Ulla-Britt Andersson**

Tingvallavägen 3

461 32 Trollhättan

0520-10798

Kassör: **Olof Janson**

Kårtorp 1

533 97 Götene

0511-53026, 53016

Övriga: **Michael Johansson**

Bodagatan 27

507 42 Borås

0704-552247 [ambrosia20@live.se](mailto:ambrosia20@live.se)

**Pontus Johansson**

Varvhult Lilla Björket

504 91 Sandhult

0700-987182 [pontus.e.johansson@hotmail.se](mailto:pontus.e.johansson@hotmail.se)

**Karin Kjellberg**

Stenum Västtomten

532 94 Skara

0511-61007 [kjellberg.karin@telia.com](mailto:kjellberg.karin@telia.com)

**Peter Laudon**

Ryttaregårds v. 14

532 73 Varnhem

0511-60586 [peterlaudon@telia.com](mailto:peterlaudon@telia.com)

**Erik Ljungstrand**

Järkholmsvägen, pl 614

436 56 Hovås

0708-559628

**Enar Sahlin**

Box 3

438 05 Hindås

0301-10848 [enar.sahlin@telia.com](mailto:enar.sahlin@telia.com)

**Lennart Sundh, SUNDH MILJÖ**

Odengatan 24

521 43 Falköping

0709-667959 hem: 0515-16759

[sundh.miljo@telia.com](mailto:sundh.miljo@telia.com)

Rapportmottagare: Lennart Sundh

Floraväktarsamordnare: Enar Sahlin

Exkursjonskommitté: Erik Ljungstrand, vakant

## BOTANISKA FÖRENINGEN I GÖTEBORG

Plusgiro: 52 41 55-9

Årsavgift: 150 kr

Adress: Botanhuset

Box 461

405 30 Göteborg

Hemsida: <http://www.bfig.se>

E-post:

### STYRELSE:

Ordf: **Aimon Niklasson**

Trolltjärn 18

436 40 Askim

031-261378 / 0736-254461

[aimon@bahnhof.se](mailto:aimon@bahnhof.se)

V ordf: **Staffan Wall**

Gibraltargatan 44

412 58 Göteborg

031-160560 / 0766-346240

[wall@chem.gu.se](mailto:wall@chem.gu.se)

Sekr: **Erik Ljungstrand** (se vänsterspalten)

V sekr: **Kenneth Bergerson**

Karduansmakareg. 26

415 07 Göteborg

031-266637 / 0707-872415

[kennethbergerson@gmail.com](mailto:kennethbergerson@gmail.com)

Kassör: **Sören Svensson**

Båtsman Grås g. 11

422 57 Hisings Backa

031-523865 / 0703-222403

[soren.svensson@mbox303.tele2.se](mailto:soren.svensson@mbox303.tele2.se)

Övriga: **Ragnhild Crawford**

Önneröd 150

442 72 Kärna

0303-226123 / 0730-228517

[ragnhild.neil.crawford@gmail.com](mailto:ragnhild.neil.crawford@gmail.com)

**Claes Gustafsson**

Storesandsvägen 7

430 82 Donsö

0703-210641

[claes.gustafsson@bioenv.gu.se](mailto:claes.gustafsson@bioenv.gu.se)

**Mats Havström**

Styrsö Tångenväg 39

430 84 Styrsö

0702-775190 [mats@havstrom.se](mailto:mats@havstrom.se)

**Enar Sahlin** (se vänsterspalten)

**Börje Wernersson**

Heljereds Byväg 13

428 36 Källered

0737-255678

[borje.wernersson@gmail.com](mailto:borje.wernersson@gmail.com)

Floraväktarsamordnare: Enar Sahlin

Exkursjonskommitté: Erik Ljungstrand, Eva Anders-

son, Kenneth Bergerson, Linda Hansson

# Ordföranden i VBF har ordet

*Gösta Börjeson*

Dammgatan 10, 566 32 Habo, [gosta.borjeson@telia.com](mailto:gosta.borjeson@telia.com)

## Botanikvänner!

Ett nytt år ligger framför oss med många utmaningar och spännande möjligheter. I januari flyttade vi in i nya föreningslokaler hos Studieförbundet på Yxhammsgatan i centrala Borås. Efter att ha fått flytta runt lite hoppas vi nu att detta skall vara en lite mer långsiktig lösning, om än lite dyrare.

Anders Bohlin har gjort en sammanställning över styrelsens åldersfördelning. Medelåldern ligger en bit över 60 och många är över 70. Detta betyder att en stor del av styrelsen måste bytas ut inom en nära framtid, en nog så svår process som vi måste inleda snarast.

Vårt medlemsantal är i dalande och någonting måste göras för att vända trenden. Detta är visserligen något som flera föreningar upplever som står inför en generationsväxling. De trogna medlemmar som fortfarande finns kvar måste vi vårda. Viktiga delar i detta är Calluna, som vi försöker fylla med intressant läsning om botaniken i vårt landskap. Hemsidan är också viktig där potentiella medlemmar kan få information om vår verksamhet och hur man får kontakt med oss. En Facebook-sida är också på gång som ett komplement. Den blir en lite snabbare och mer interak-

tiv kontakt med medlemmarna.

Under det gångna året har tillståndet för några av landskapets viktigaste arter uppmärksammats. Fjädergräs och drakblomma har drastiskt minskat trots att de är skyddade i naturreservat. Vi har initierat diskussioner med länsstyrelsen om skötseln av reservaten för att få dem reviderade. Läget är så akut att insatser både på kort och lång sikt måste göras. Hur åtgärderna skall utformas i detalj är inte helt klart, utan måste i början utvärderas år från år. Vi hoppas verkligen att kunna vända den negativa trenden för dessa våra symbolarter.

Landskapet upphör aldrig att överraska med nya och oväntade fynd trots att det är så väl undersökt. En del av dem kommer att presenteras här i Calluna framöver. Vad sägs om nya arter av låsbräknar, fjädergräs och röksvampar? Dessutom dök ett nytt fynd av pukvete upp i centrala Mullsjö i somras! Det hade nog ingen förväntat sig. Därför vill jag uppmana alla till att gå ut och leta i markerna kommande säsong. Vem vet vad som döljer sig bakom nästa buske?

## Västergötlands Botaniska Förening

### Årsmöte

Föreningens medlemmar kallas till årsmöte i Göteborg i Botanhusets hörsal, Carl Skottsbergs gata 22, lördagen den 11 april 2015.

#### Program

- 9.30 Samling med kaffe och fralla
- 10.00 **Årsmöte**
- 11.00 Kort information om pågående föreningsprojekt
- 12.00 Föreningen bjuder på **lunch** i restaurang **Botaniska Paviljongen** i trädgården.
- 13.00 Beroende på hur långt våren framskridit och hur vädret ser ut kan det bli antingen **exkursion i Vitsippsdalen** för att se tidig ädellövskogsflora eller **inkursion** bland exotiska blommor i **Botaniskas växthus**.
- 15.00 Avslutning med kaffe i Botanhuset.

Föränmälan till lunchen **senast tisdagen den 7 april**. Den 8 april är det kört! Ange då om vegetarisk mat önskas. Anmäl till sekr. Ulla-Britt Andersson, tel. 0520-10798

## Floraväktarträffar

Inför stundande vår och sommar och dess inventeringsarbete inbjuds alla floraväktare till någon av årets gemensamma träffar. Då fördelar vi lokalerna som skall floraväktas. Du kan välja mellan BORÅS eller SKARA den 21 respektive 22 mars 2015.

**Den 21 mars** kl. 9.30 möts vi i **Borås** i vår nya föreningslokal hos **Studieförbundet**, Yxhammarsgatan 8-10. Om du kan, ta gärna med egen dator, eftersom vi kommer att lära oss hur man redovisar fynd till nya Artportalen. Vi skall titta på den nya Rödlistan 2015 och vilka lokaler vi i år skall kontrollera. Dagen startar med kaffe och fralla. Även lunchen bjuder vi på.

**Den 22 mars** kl. 9.30 möts vi på **Axvalla folkhögskola**, öster om Skara. Där har vi samma program. Även här bjuder vi på kaffe och lunch. Om du väljer denna träff, meddela om du vill ha vegetarisk mat. Ta gärna med egen dator.

Anmälan till båda träffarna, senast **måndagen den 9 mars**, görs till Enar Sahlin tel. 0301-10848, 070-6604919 eller enar.sahlin@telia.com

# Botaniska Föreningen i Göteborg

## Program för perioden mars – maj 2015

**Torsdag 26 mars, kl. 19: Maskrosor – kaos eller överblick?** Floraförfattarinnan *Evastina Blomgren* har bland mycket annat inom botaniken även ägnat tid och arbete åt att studera Bohusläns maskrosarter. Denna kväll kommer hon att dela med sig av sina kunskaper om dessa, av många felaktigt som "hopplösa" ansedda växter. Vi kommer att få veta hur man med hjälp av sektionindelningen kan få en överblick över släktets många arter, men även få lära oss känna igen ett urval av "lätta" arter, som är relativt vanliga i Västsverige. Även om du aldrig har sett på maskrosor tidigare kommer du att kunna känna igen (åtminstone) rubinmaskros, dvärgmaskros, lövmaskros och cyanmaskros efter mötet.

**Torsdag 23 april, kl. 19: Årsmöte** med sedvanliga årsmötesförhandlingar, inklusive val av styrelse och övriga funktionärer. Eventuella motioner till årsmötet skall ha inkommit till sekreteraren senast en månad innan detta möte.

Efter pausen blir det föredrag av *Alexandre Antonelli* om "**Jakten på kinin inom släktet *Cinchona***". Botaniska trädgårdens intendent "Alex" är även forskare vid Göteborgs universitet, och nu inblandad i ett projekt som syftar till att undersöka kinabarksträdets vilda släktingar i Anderna. Vi får höra den fantastiska historien om kinabarkens upptäckt samt dess användning för att förebygga och behandla malaria. Trots att kinin kan syntetiseras i laboratoriet har problemen med ökande resistens hos malariaparasiterna gjort att blickarna vänts mot andra arter i släktet, i förhoppningen att kunna hitta ännu effektivare mediciner.

**Torsdag 21 maj, kl. 19: Kaukasisk höst.** I september 2011 reste *Mats Havström* från Botaniska trädgården till nordvästra Kaukasus för att samla in växter och lära sig mera om den rika floran i området. Tack vare ett utmärkt samarbete med tyska och ryska kollegor blev resan mycket lyckad, och han återkom med mängder av frön från vilda, vackra och ovanliga alpiner och lökväxter, totalt omkring 250 arter. Vi får se det dramatiskt vackra landskapet i Kaukasus som utgjorde fond för expeditionen, men även veta mer om arbetet med att bevara arterna i odling; de flesta finns nu att beskåda uppe i en ny del av Klippträdgården.

**LOKAL** för våra föredrag är, om inget annat anges, Botanhusets (f.d. Botaniska institutionens) föreläsningssal på Carl Skottsbergs gata 22 B i Göteborg.

Tyvärr går det inte att ställa upp husets entrédörr i samband med mötena, men någon medlem kommer att finnas i närheten av entrédörren för att släppa in dem som kommer i tid. Om du skulle råka bli försenad till ett föredrag kan du knacka på föreläsningssalens bakre fönster (gå uppför backen till vänster från entrén), så kommer det snart någon och öppnar för dig.

**UTDELNING** ur våra fonder "till minne av Harald Fries m.fl. medlemmar" år 2015. Botaniska Föreningen i Göteborg delar årligen ut en del av avkastningen från fonderna vi förvaltar till "botaniska undersökningar, främst avseende Västsveriges flora". Vid årets beslutstillfälle fanns det 10000 kronor tillgängliga för utdelning, men då tyvärr ingen ansökan hade kommit in inom utsatt tid lades dessa medel till fonderna. Ny anmälningsomgång följer nästa vinter.

**ALLA** är välkomna till föredragen härövan, vilka arrangeras av Botaniska Föreningen i Göteborg, även de som (ännu) endast är medlemmar i Västergötlands Botaniska Förening, liksom vänner och bekanta till medlemmarna. Vi samarbetar dessutom med Studieförbundet.

# Botaniska Föreningen i Göteborg och Västergötlands Botaniska Förening

## Exkursionsprogram för vegetationsperioden 2015 (del 2)

*För exkursionerna gäller följande:*

- Deltagande i exkursioner bör anmälas, om ej annat anges till Kenneth Bergerson (0707-872415). Ange vilken exkursion, namn, telefonnummer och eventuell tillgång till bil. Om du inte anmält dig minskar möjligheten att få plats i bil för vidare transport. Bilburna bör *alltid* anmäla sig, för planeringens skull, samt om möjligt infinna sig vid den första samlingsplatsen (om de är flera). Endast de som är anmälda kan informeras om sena ändringar i programmet, eller i det fall exkursionen skulle ställas in. Anmäl dig helst inte mer än en vecka i förväg – det blir så svårt att hålla reda på – och undvik att ringa under helgerna.
- Fältklädsel, inklusive stövlar, rekommenderas (om ej annat anges). Glöm ej luppen!
- Tag med matsäck (även på kvällsexkursionerna, om du så önskar).
- Samlingstiderna avser tid för avfärd, så var på plats i tillräckligt god tid innan.
- Samåk i största möjliga utsträckning. På många lokaler är parkeringsmöjligheterna mycket begränsade.
- Ersättningen till bilägaren är 18 kr per mil, vilken insamlas bland medföljande passagerare, om ej annat har överenskommit.
- Kontrollera noga kollektivtrafikens linjer och tider, då ändringar kan ha skett efter programmets tryckning. Om det visar sig att sådana har skett gäller normalt de tidsmässigt närmaste avgångarna.
- Till flertalet exkursioner är även icke medlemmar välkomna att medfölja, för att få uppleva hur trevligt vi har det, men vid begränsat deltagarantal gäller krav på medlemskap (i BFiG eller VBF) redan vid anmälan.
- Eventuella frågor ställs till Eva Andersson (031-583141), Kenneth Bergerson (se ovan), Erik Ljungstrand (0708-559628) eller direkt till exkursionsledarna.

**Söndag 29 mars:** Mossexkursion till **Jonsered** ledd av *Peter Carlsson*. Vi får en introduktion till de vanligare mossorna i Göteborgstrakten, men kan även få se några stora rariteter: svart nervmossa *Campylopus atrovirens* och brynia *Bryhnia scabrada*. Ca 3 km vandring i delvis ganska kuperad terräng. Samling vid Botanhuset kl. 9:15 och vid Jonsered station kl. 10:00. Glöm ej lupp! Anmälan senast 27 mars.

**Tisdag 21 april:** Nybörjarexkursion till **Rya skog** på södra Hisingen under ledning av *Aron Hansson*. Detta vackra gammelskogsområde är ett trevligt besöksmål om våren. Här finns många fagra vårblommor, både vanliga och mindre vanliga, såsom vitsippa, desmeknopp och lundvårlök. I lugn takt lär vi oss mera om områdets växtlighet. Ca 1 km vandring i lätt terräng. Samling vid Rya skogs (södra) parkering kl. 17:30. Anmälan senast 20 april.

**Söndag 26 april:** Mosippsexkursion till **Herrljungatrakten** med *Sören Svensson*. Vi återser Tånga hed, Remmene skjutfält och Orraholmen efter sex år – vad kan ha hänt sedan dess? Troligen har mosippan vid denna tid börjat blomma, liksom backsippan; cypresslummern tar vi också oss ett titt på. Ca 1 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 9:15 och utanför Herrljunga järnvägsstation kl. 10:30. Samarrangemang med Västkoststiftelsen. *I händelse av militär skjutövning kan exkursionen ställas in.* Anmälan senast 24 april.

**Onsdag 29 april:** Traditionell kvällspromenad genom den fagra **Vitsippsdalen** ledd av *Erik Ljungstrand*. Vitsipporna borde vid denna tid blomma som bäst; för övrigt bör vi kunna få se bl.a. gulsippa, hålnunneört, stor nunneört, skogsbingel, därört, vätteros och lundvårlök i blom. Ca 2 km vandring i lätt terräng. Samling utanför växthusentrén kl. 17:30. Anmälan senast 27 april till Erik (0708-559628 – OBS! ring upp, skicka ej SMS).

Freitag 1 maj – söndag 3 maj: Långexkursion till Mön (fullbokad). Se häfte 4 av "Calluna" för i fjol.

**Torsdag 7 maj:** Nybörjarexkursion till **Särö Västerskog** med *Aron Hansson*. Denna anrika f.d. ö har mycket intressant natur, kopplad till dess speciella historia. Skogen är präglad av lång kontinuitet med många vackra äldre träd. I lugn takt lär vi oss mer om områdets växtlighet. Ca 1 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:00, intill Särö kyrkas busshållplats kl. 17:50 och vid Västerskogs parkering kl. 18:00. Samarrangemang med Hallands Botaniska Förening. Anmälan senast 5 maj.

**Tisdag 12 maj:** Kvällsutflukt till den vår fina **Årekärslunden** under ledning av *Aimon Niklasson*. Gulsipporna, som lunden är berömd för, bär blomma som bäst, men även vätteros och desmeknopp, möjligen vårärt eller underviol. Vi tittar närmare på några vanliga lavar och kuddmossor, lyssnar på fågelsången och försöker uppleva allt som en helhet. Ca 1 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:30 och på naturreservatsparkeringen väster om Årekärr kl. 18:00. Glöm ej lupp! Anmälan senast 11 maj.

**Söndag 17 maj:** Vi besöker naturreservatet **Assbergs raviner** mellan Kinna och Skene med *Kenneth Hansson*. Senvårsfloran i de tämligen branta, betade ravinslänterna kan bjuda på brudbröd, gullviva, blåsuga, prästkrage och revfibbla samt blommande vildaplar, måhända även backsmultron och klasefibbla. Ca 2 km vandring i delvis ganska så kuperad terräng. Samling vid Botanhuset kl. 9:00 och på pendelparkeringen, Kinna resecentrum kl. 10:00. Stövlar påbjudes! Samarrangemang med Väst kuststiftelsen. Anmälan senast 15 maj.

**Måndag 18 maj:** Aftonvandring genom **Hördalen** ("Vallda dalar") ledd av *Jan Johansson*. Under jätteekarna i den lummiga dalgången finns en härlig vårflorea med hav av vitsippor, svalört och skogsbingel, och längre in i dalen hittar man gullpudra, gullviva, ormbär och lundslok. Ca 2 km promenad i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:30 och vid Hamra golfbanas parkering kl. 18:00. Samarrangemang med Hallands Botaniska Förening. Anmälan senast 15 maj.

**Torsdag 21 maj:** Nybörjarexkursion till **Trollspisberget** i Renströmsparken, centrala Göteborg, under ledning av *Kristoffer Hahn*. Detta, för många måhända obekanta, naturområde strax söder om Götaplatsen bjuder på ett urval av växter ur vår vardag, och därtill en praktfull utsikt över staden. Ca 2 km vandring i blandad terräng. Samling bredvid lekplatsen vid Näckrosdammen (nära Universitetsbiblioteket) kl. 18:00. Anmälan senast 19 maj.

**Lördag 23 maj:** Senvårsexkursion till **Koön** vid Marstrand med *Ragnhild Crawford* och *Roger Gahnertz*. Vi börjar i den artrika ädellövskogen vid Rosenlund, känd både för sina rara inhemska blomster och för sina gräsfröinkomlingar, för att sedan vandra vidare på strandängar och i beteshagar vid Mjölkekilen och Björnängen, avslutande i ädellövskogen invid gården Halsen. Bland växter vi kan få se kan nämnas tandrot, engelsk fetknopp, granspira, skogs-, back- och sandlök, borsttåg samt lundskafting. Ca 7 km vandring i mestadels lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 9:00 och vid Rosenlunds reservatparkering kl. 10:00. Stövlar påbjudes! Samarrangemang med Väst kuststiftelsen. Anmälan senast 21 maj.

Söndag 24 maj: Föreningen Bohusläns Floras årsmöte (med exkursion) utanför Uddevalla.

**Tisdag 26 maj:** Aftonvandring i **Gunnebo** under ledning av *Marie Hurtig*. Parken omkring slottet är en mycket vacker miljö och hyser därtill en rik flora med bl.a. lundstjärnblomma och gullpudra samt bland gräsfröinkomlingarna vitfryle, parkgröe och den fagra vitrapunkeln. Ca 3 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:30 och på parkeringen vid Stensjön kl. 18:00. Anmälan senast 25 maj.

**Onsdag 27 maj:** Fjällnejlikeexkursion till **Näsbokrok** (nära Åsa) ledd av *Jan Kuylenstierna*. Vi vandrar utefter stranden över klippor och klapper och hoppas få se fjällnejlikan i blom. Det kan vara svårt att pricka in optimum i dess korta blomingstid, men fjällnejlikor kommer vi att få se. Andra tidiga växter i reservatet är småfingerört, granspira och vårklynne, ja även kattfoten har kommit tillbaka. Ca 3 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:00 och vid reservatparkeringen kl. 18:00. Samarrangemang med Hallands Botaniska Förening. Anmälan senast 25 maj.

**Torsdag 4 juni:** Kvällsutflukt till **Sillviks skalbank** (på Hisingen) med *Johan Grudemo*. På denna artrika lilla "plätt" kan vi få se olika kalk- och hävdgynnade försommararter, som månläsbräken, ormtunga, värfingerört, skogsvicker och kattföt samt flera olika starrarter, kanske även rariteten grönkulla. Ca 4 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:15 och vid busshållplatsen Hornkamsgatan kl. 18:00. Stövlar påbjudes! Samarrangemang med Västkuststiftelsen. Anmälan senast 2 juni.

**Söndag 7 juni:** Försommarexkursion till **Bö tjärn** på Tjörn ledd av *Lasse Johnson*. Vår tur runt sjön erbjuder, förutom artrika strandmiljöer, såväl magra hållmarker som skalbankar. Bland växter vi kan hoppas få se kan nämnas klotgräs, strandpyrl, krusnate och gulkavle, samt den märkliga glansbräkenlokalen vid Gälöv. Ca 4 km vandring i delvis kuperad terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:45 och vid Källekärr kl. 10:00. Anmälan senast 5 juni.

**Onsdag 10 juni:** En kvällstur vid **Gärdsås kulle** (mellan Kortedala och Utby) under ledning av *Kenneth Bergerson*, där vi än en gång går igenom en del om stråväxter – gräs, halvgräs och tågväxter – samt ormbunkar, och visar några av de vanligare arterna. Vi hoppas också få se några ovanligare växter, såsom vårsköna, svart trolldruva och skogsbräsma. Ca 2 km vandring i mestadels lätt terräng. Samling vid den nordöstra av bollplanerna öster om Al-manacksvägen i Kortedala kl. 18:00. Anmälan senast 8 juni.

Söndag 14 juni: **DE VILDA BLOMMORNAS DAG** i Norden. Se separat program på s. 8–10.

**Söndag 21 juni:** Heldagsexkursion till de översta delarna av **Ätradalen** (nordöst om Ulricehamn) med *Ingvar Claesson*. Vi besöker de tre naturreservaten Hössna Prästgård, Önnarp och Knätte kullar. Här finns kalkpåverkade torrängar, fuktängar och rikkärr, med arter som trollsmultron, vingvial, drakblomma, kåltistel, fjällskära och sumpnycklar. Ca 1 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:30 och invid Hössna kyrka kl. 10:00. Stövlar påbjudes! Anmälan senast 18 juni till Ingvar (0706-874206).

**Lördag 27 juni:** Heldagsexkursion till olika lokaler i **Götenetrakten**, ledd av *Olof Janson*. Vi börjar med englandsnycklar i Östra hamnen, fortsätter med buskvicker i Källby, backruta vid Kastenhov, västgötamåra vid Jättadansen, mån- och rutlåsbräken vid Rynningen, samt back- och ärtvicker vid Borgehall, för att avsluta med trollsmultron och ljungsnärja i Lerdala. Ca 5 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:00 och utanför Lidköpings värmeverk kl. 10:00. Anmälan senast 25 juni till Olof (0705-690386).

Lördag 4 juli: Hallands Botaniska Förenings exkursion till Getterön.

**Söndag 5 juli:** En sommardag på **Lyr** med *Tore Mattsson* och *Olle Molander*. Denna stora ö vid inloppet av Stigfjorden hyser mångahanda skiftande kustnära naturtyper. Vi bör kunna få se bl.a. stolt trampört, falk-, skageracks- och mollösundsbyrnbär, dvärglin, stor häxört, knutört, skånsk marrisp, loppstarr samt borstsäv, möjligen även åkermadd och ljungögontröst. Ca 6 km vandring i delvis kuperad terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:15 och vid Lyrestens färjeläge (på Orust) kl. 9:50. Anmälan senast 3 juli till Tore (0730-890038).



**Lördag 11 juli:** Högsommarexkursion till (Bohus-)Malmö vid Sotenäset ledd av *Evastina Blomgren*. Malmö är känd för sin stenbrytning, som pågick i stor skala långt in på 1970-talet, och brotten präglar fortfarande ön. I dessa kan vi finna strandlumner och puktörne, myrarna hyser brunag, och vid stränderna ses skånsk marrisp och strandtistel ("strandmolke"). Ca 3 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:15 och vid Tullbodens färjeläge (Sotenäset) kl. 10:00. Anmälan senast 9 juli till Evastina (0730-380489).

Söndag 19 juli – torsdag 23 juli: Svenska Botaniska Föreningens Botanikdagar, i år i Lycksele lappmark.

**Söndag 26 juli:** Dagsutfärd till utvalda delar av **Billingen** med *Kurt-Anders Johansson* och *Rolf-Göran Carlsson*. Vi börjar i Nohlmarken, svenska fastlandets största slättermark (6,5 ha), med hundratusentals slätterblommor, tusentals brudsporrar, (sen) ängsgentiana, stor ögontröst (insådd) och mycket mera. Därefter far vi till Sparresäter och studerar borstsäv; strandlumner vid Lerdala och berberisnyltrot i Sotaliden står också på programmet. Ca 2 km vandring i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 8:30 och vid Nohlmarkens naturreservatsparkering kl. 11:00. Anmälan senast 24 juli till Kurt-Anders (0706-301736).

**Lördag 1 augusti:** Heldagsutflykt till naturreservatet **Slereboåns dalgång** under ledning av *Pelle Dalberg*. Under vår vandring i lugn takt genom dalgången kommer vi framför allt att se på den intressanta gammelgranskogsfloran, med plattlumner och knärot, måhända även ögonpyrola och nästrot. Vi skall även få höra (och kanske se) en del om faunan samt något om skogshistorien. Ca 5 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 9:00, vid Forsvallen i Skepplanda kl. 9:45 samt vid reservatsparkeringen kl. 10:00. Stövlar påbjudes! Samarrangemang med Väst kuststiftelsen. Anmälan senast 30 juli.

**Onsdag 5 augusti:** Kvällsexkursion ut till **Fotö** ledd av *Håkan Olsson*. Denna den sydligaste bebodda ön i Öckerö socken har en rik och ganska annorlunda flora jämfört med de större. Vi börjar med att gå ut mot Tån och följer sedan stranden i väster ned mot den f.d. ön Ussholmen. Vi kan hoppas få se idegran, strandbeta, atlantnäckros och bohummarrisp. Ca 2 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 16:45, vid färjeläget Lilla Varholmen kl. 17:20 (färjan till Hönö avgår kl. 17:30 – men det föreligger risk för färjekö!) samt vid Fotö bollplan kl. 18:00. Möjlighet till bad finnes. Anmälan senast 3 augusti.

**Tisdag 13 augusti:** Kvällsutflykt till sjön **Maderna** i Partille som visas av *Aimon Niklasson*. Utmed stränderna och på de omgivande fukthedarna kan vi få se klockgentiana (i fagreste blom!), klockljung och myrlija, på torrare mark amerikansk nejlikrot och svinrot. Ca 3 km vandring, mest i lätt terräng. Samling vid Botanhuset kl. 17:00 och vid Åstebo vandrarhem i Furulund kl. 17:30. Stövlar påbjudes! Anmälan senast 12 augusti.

**Lördag 22 augusti:** Sensommarexkursion till **Vrängö** i Styrö socken med *Johan Grudemo*. Vi kommer främst att studera havsstrandsväxterna på denna artrika ö, och hoppas att såväl bohussom skånsk marrisp fortfarande blommar, och att strandmalörten har börjat komma i knopp. Odört och martorn kan vi nog också få se, bland mycket annat. Ca 5 km vandring i lätt terräng. Samling vid Saltholmens färjeläge omkring kl. 8:00 (den aktuella tidtabellen är ännu ej fastställd, men då du anmäler dig kommer du att få veta avgångstiden; den kommer också att anslås på Botaniska Föreningens i Göteborg hemsida: <http://www.bfig.se/>). Samarrangemang med Väst kuststiftelsen. Anmälan senast 20 augusti.

## De Vilda Blommornas Dag söndag 14 juni 2015

Blomstervandringar i Göteborgsregionen (s.lat.) och Västergötland  
Botaniska Föreningen i Göteborg, Exkursionskommittén och Västergötlands Botaniska Förening i samarbete med Svenska Botaniska Föreningen

### BOHUSLÄN

#### Göteborg kn

HÖKÄLLA (Backa sn)

TID: 18-20

LEDARE: Sören Svensson

MÖTESPLATS: parkeringen vid Lillhagen Södra

#### GUNNESBY (Säve sn)

TID: 14-16

LEDARE: Hans Starnberg

MÖTESPLATS: vid Gunnesby koloniområdes entré

#### SILLVIK (Torsslanda sn)

TID: 10-12

LEDARE: Staffan Wall

MÖTESPLATS: busshållplatsen Hornkamsgatan

#### Kungälv kn

ÄGGDAL (Lycke sn)

TID: 14-16

LEDARE: Ragnhild Crawford

MÖTESPLATS: parkeringen vid vägens slut

#### Lilla Edet kn

VALDALSBERGEN (Hjärtum sn)

TID: Kl 9 (ca 4 tim) Bitvis svår terräng

LEDARE: Mikael Asplund

MÖTESPLATS: Hjärtumsgården

### Öckerö kn

ÖCKERÖ, HJÄLVIK (Öckerö sn)

TID: 14-16

LEDARE: Håkan Olsson

MÖTESPLATS: parkeringen vid Hjälviks badplats

### VÄSTERGÖTLAND

#### Ale kn

VINNINGSSBO DALAR (Nödinge sn)

TID: 10-12

LEDARE: Anneli Börjesson

MÖTESPLATS: parkeringen vid Netto

#### Göteborg kn

STORA AMUNDÖN (Askim sn)

TID: 18-20

LEDARE: Aimon Niklasson

MÖTESPLATS: parkeringen innanför Amundö

#### SANDARNA (Göteborg sd)

TID: 10-12

LEDARE: Anders Aronsson

MÖTESPLATS: hållplatsen Vagnhallen Majorna

#### SLOTTSSKOGEN (Göteborg sd)

TID: 18-20

LEDARE: Ingrid Ljungstrand

MÖTESPLATS: nedom August Kobbs byst

**STYRSÖ (Styrsö sn)**

TID: 14-16 (kontrollera dock båttidtabellen!)

LEDARE: Claes Gustafsson

MÖTESPLATS: bryggan vid Styrsö Skäret

**SKÄNDLA (Tuve sn)**

TID: 10-12

LEDARE: Marie Hurtig

MÖTESPLATS: vid Skändla hembygds-gård

**Götene kn**

ÖSTERPLANA VALL (Österplana sn)

TID: 10

LEDARE: Ove Johansson

MÖTESPLATS: Nyängen

ÖSTERPLANA HED (Österplana sn)

TID: 15.15

LEDARE: Olof Janson och Ove Johansson

MÖTESPLATS: vid parkeringen N om Österplana kyrka

BJÖRNEBERGSÄNGARNA (Österplana sn)

TID: 18

LEDARE: Olof Janson

MÖTESPLATS: vid parkeringen N om Österplana kyrka

**Habo kn**

SJOGARP (Habo sn)

TID: 10

LEDARE: Arne Svensson

MÖTESPLATS: vid hembygds-gårdens parkering

**Mark kn**

FRITSLA (Fritsla socken)

TID: 10

LEDARE: Kenneth Persson 0320-70986

MÖTESPLATS: vid Bjällbo

**ÖRBY (Örby socken)**

TID 9.30. Drygt 2 timmars lätt vandring.

LEDARE: Kenneth Hansson 0320-13812

MÖTESPLATS: på parkeringsplatsen vid gamla kyrkogården (mittemot skolan)

**Mölnadal kn**

GUNNEBO (Fässberg sn)

TID: 14-16

LEDARE: Harald Nordius

MÖTESPLATS: parkeringen vid Stensjön

LABACKA (Kålleröd sn)

TID: 18-20

LEDARE: Börje Wernersson

MÖTESPLATS: reservatparkeringen vid Labacka

**Partille kn**

FINNGÖSA (Partille sn)

TID: 18-20

LEDARE: Robert Daun

MÖTESPLATS: parkeringen vid Finngö-saskolan

GÄRDSÅS KULLE (Partille sn)

TID: 10-12

LEDARE: Kenneth Bergerson

MÖTESPLATS: Kortedala idrottsplats, östra delen

### **Skövde kn**

NOHLMARKEN (**Sjogerstad sn**)

TID: 10-12

LEDARE: Kurt-Anders Johansson  
Samarrangemang mellan Naturskyddsför-  
eningen och Västkuststiftelsen

MÖTESPLATS: Nohlmarkens parke-  
ringsplats vid Loringavägen, 200 meter  
söder om Skultorps samhälle

### **Svenljungs kn**

BACKA (**Ullasjö sn**)

TID: 10

LEDARE: Sven-Olof (0325-626037) och  
Lars Johansson

MÖTESPLATS: Backa, Ullasjö

### **Trollhättan kn**

SLÄTTBERGET VID SANDHEM-  
HALVORSTORP (**Gårdhem sn**)

TID: 10

LEDARE: Karin och Anders Bohlin  
MÖTESPLATS: parkeringsplatsen vid  
Ljungvägen.

KONTAKTPERSON: Karin Bohlin  
0520-350 40. Ta med fika.

### **Ulricehamn kn**

SKOG I HULU (**Tvärreds socken**)

Besök hos Sune Broman som visar sina  
slätterängar. Ta med fika.

TID: 9.15

MÖTESPLATS: Rådhusplatsen i Ulrice-  
hamn kl 9.15 eller affären i Hulu kl 9.30

UPPLYSNINGAR: Erica Grenås 0321-4102

### **Vara kn**

RANAHULTS NATURRESERVAT

(**Larv sn**)

TID: 10

LEDARE: Carl Johan Lidén och Tomas  
Lindström

MÖTESPLATS: reservatets parkering

### **Vårgårda kn**

EXKURSIONSMÅL MEDDELAS I  
ALINGSÅS TIDNING (**Algutstorp och  
Kullings-Skövde snr**)

TID: kl 10

LEDARE: Kerstin Lummander 0322-  
620525 och Conny Almqvist

MÖTESPLATS: vid järnvägsstationen i  
Vårgårda

### **Vänersborg kn**

DALBOBERGEN MED OMGIVNINGAR  
(**Vänersborg sn**)

TID: 10.00

LEDARE: Stefan Hult och Erik Olausson  
MÖTESPLATS: Dalaborgsparkens par-  
kering

## **Västergötlands hökfibblor: rättelse och tillägg**

I artikeln ”Tillägg till Västergötlands hökfibblor 2012-2014” i förra numret av Calluna (nummer 4, 2014) smög sig ett fel in i bildtexten på sidan 13. Den grova rufsfibblan heter *Hieracium xanthostylum* (utan mellanslag!).

Fibblorna är pressade av Anders Bertilsson och arken är fotograferade av Roland Carlsson.

## *Hieracium virgultorum* - en ny art för Sverige

Kjell Eriksson

Guldbrandsgatan 33, 50764 Borås, n.timmervik@telia.com

Den tredje september 2014 ringde Leif-Eric Aronsson och berättade att han några dagar tidigare hade hittat en hökfibbla som såg intressant ut. Den växte på en grässlänt i norra kanten av lasarettområdet, ungefär 200 meter söder om Vårdskolan i Borås 6403860 1330650. Han undrade om det kunde vara samma art som jag hade samlat på platsen 2009 och som Torbjörn Tyler hade bestämt till *Hieracium subhorizontale*. För att försöka ta reda på detta möttes vi på växtplatsen senare på kvällen.

Fibblan som Leif-Eric visade mig var dock helt annorlunda än den jag själv hade funnit där tidigare. Det här var en ganska högväxt art med många stjälkblad, och den såg ut att tillhöra sektionen *Hieracium* sect. *Sabauda*, savjfibblor, en mellan-europeisk sektion av hökfibblor, av vilka endast ett par arter är funna i Sverige. Det var alltså ett spännande fynd och belägg skickades till Torbjörn Tyler i Lund för bestämning. Ganska snart kom svaret: *Hieracium virgultorum* Jord. Ny för Sverige! Arten finns närmast i Danmark.

I Västergötland har tidigare en art av savjfibblor påträffats, nämligen *H. nemorivagum*, som är funnen på Stallbacka industriområde i Trollhättan (se Calluna 2010 27 (1) sid. 26-27).



*Hieracium virgultorum*, pressad och fotograferad av Kjell Eriksson

## Erfarenheter av tio års odling av vilda växter

*Börje Wernersson* (text och bild)

Heljereds Byväg 13, 428 36 Kålleröd, borje.wernersson@gmail.com



Svalört och vitsippa i den vilda trädgården

På vårt fritidsboende norr om Varberg har jag byggt upp en trädgård med framför allt vilda växter under de senaste tio åren. Tomten ligger nära, men inte vid, havet och tillhör växtzon 1. Innan byggnation var tomten ett mindre grustag med stora stenhällar, men som vid avstyckning och byggnation fylldes ut med sten och grus och toppades med organisk jord (mull). I denna artikel berättar jag kortfattat om mina erfarenheter och angivna arter är ett urval.

### **Den "vilda" trädgården**

Jag odlar vilda växter på cirka 450 m<sup>2</sup> av tomten i en lövskogsdunge (ek, ask) med både öppna och skuggiga partier. Jag har fortlöpande anlagt olika biotoper med avgränsande torvblock, olika jordtyper och mark-/gummiduk för att behålla fuktighet. Detta har resulterat i bland annat följande biotoper: mosse, kärr, äng, torrbacke, kalkberikad mulljord, stenparti och grusruderatmark. Med undantag för nödvändig vattning under torrperioder,

sporadisk gallring, omplantering av självspridda plantor och klippning av trädgårdens gräspartier några gånger per säsong, får den ”vilda trädgården” sköta sig själv, som i det vilda. Jag gödslar inte, men kalkar årligen i kalkbiotopen.

Årligen frösår jag 50-100 arter i oktober-november (egna och inhandlade frön) av vilka 50 % som mest groor efter vinterns stratifiering. Vissa arter frösår jag tidig vår. Jag frösår i krukor för att lättare kunna följa varje art, men jag frösår ibland direkt på friland. Jag köper ibland frön/plantor i handelsträdgårdar/via nätet när det är svårt att få tag på dessa på annat sätt. Problemet är att det ibland visar sig vara förädlade varianter (t.ex. prästkrage) som jag inte är så intresserad av. I mindre utsträckning planterar jag in vilda plantor från olika lokaler där detta är försvarbart (tillräcklig numerär). Jag prioriterar två-fleråriga växter som är tacksammare att följa över tid än ettåriga opportunister.

### Drygt 200 arter i vilda trädgården

För ett par år sen totalinventerade jag den vilda trädgården och fann då 206 arter, varav en fjärdedel (53 arter) är frögrodda vilda arter, medan resterande vilda arter är spontana, inköpta på handelsträdgård eller inplanterade.

### Några axplock från den vilda trädgården *Mossen*

Under 2006 anlade jag en mosse på två m<sup>2</sup> begränsad av torvblock. Jag lade en gummiduk i botten för att behålla fukten i planteringsjorden över tid och hämtade vitmossa vid en sjö i närheten. I denna vitmossa växte bland annat **rundsileshår**, **vitag**, **kråkbär**, **tranbär**, **klockljung** och **trådstarr**. Dessa arter har hållit



Rundsileshår i torvblock

sig kvar i vitmossan sen dess och den expanderar (”högmosse”) när den hålls väl genomfuktad. Bladrosetter av rundsileshår växer även i torvblocken och blommade efter ett par år och i blocken har gradvis vacker björnmossa växt fram. Ett bra år kan jag plocka ett dussintal tranbär här vilket är trevligt! Kråkbär går också i frukt regelbundet. **Blodrot** och **vårfyte** växer bra i mossan. Jag har planterat in små mossjok med **linnea** från Hälsingland i år. Vi får se om den överlever där.

### **Kärret**

Kärret (cirka 15 m<sup>2</sup> yta) anlade jag för tio år sedan och efter utgrävning lade jag fuktbevarande gummiduk i botten och fyllde på med en blandning av bland annat planteringsjord, lerjord och trädgårdsavfall, Regnvatten från en närliggande småstugas ena hängränna leds ner i kärret som visat sig vara stabilt även vid torka. Kärret behåller sin fukt bättre än mossens vitmossa när det är torrt, vilket inte är förvånande. Över åren har jag planterat in en rad växter i kärret som bland annat **strandlysing**,

svärdslija, dvärghäxört, smörbollar, gullpudra, strandklo, ängsbräsma, kärrfräken, rosendunört, höstgullris, kabbleka, jättegröe, gökblomster och vattenmynta. Kärret är sedan länge ”fullsatt”, grönt och blommande över stor del av säsongen. Trots den stora konkurrensen om utrymme, lyckas de flesta arterna hålla sig kvar. Det verkar vara god balans mellan arterna utan några tydligt dominanta arter (undantag för jättegröe som jag får gallra) och dessa växter sprider sig sällan ut från kärret med undantag för mindre närspridning av strandklo, vattenmynta och dvärghäxört. Jag planterade in smörbollar i kärret för några år sedan och arten hävdar sig bra i konkurrensen. Smörbollarna stod torrare tidigare vilket inte var lämpligt då den föredrar våtare miljöer. Kärret är en trevlig grön och stabil oas i trädgården som jag njuter av.

### Ängar

Sommaren 2010, grävde jag bort cirka en decimeter av gräs/mulljord på en 10 m<sup>2</sup> stor, svagt sluttande yta och ersatte den med grus. Denna yta har god solexponering på vår/försommar innan ekens och sedan askens bladverk sluter sig, men delar av dygnet är den solexponerad även under sommar och höst. Där har jag framför allt sätt in vårväxter, men även en del sommarväxter. Jag köpte ängsfrön på nätet av ett flertal vilda ängsarter. Detta var till viss del ett misstag. **Prästkragen** var av den förädlade, grövre varianten och hela ”ängen” lyste vit och även röd av dominerande **rödblära**. Övriga arter visade sig knappast i den konkurrensen. Jag tog bort ”prästkragarna” och majoriteten av rödblärorna för att ge utrymme för andra arter. Efter denna initiala erfarenhet,



Gulsporre och strimsporre i ängen

har jag planterat in ett flertal vårväxter som **snödropp**, **rysk blåstjärna**, **kungsängslija**, **flocktulpan**, **vildtulpan** och **porslinshyacint** vilka blommar bra utan någon märkbar spridning ännu. Här planterar jag också fortlöpande in andra växter bland annat sådana som finns i trädgården (t.ex. **rockentrav**) och här trivs också växter som spridit sig dit för egen hand (t.ex. **ängssyra**). Det är ett långtidsprojekt innan denna äng blir stabil och balanserad, om jag nu lyckas åstadkomma detta.



På samma sätt anlade jag ytterligare en äng (ca 7 m<sup>2</sup>) på plan mark som har solexponering hela ljusa delen av dygnet. Här planterade jag bland annat in **gul- och strimsporre, vanlig bockrot, röd- och blåklint, gullklöver, liten getväppling, nejlikrot** och **humleblomster. Fältkrassing** (1-åring), som jag frösådde för cirka tio år sedan och som sprider sig för egen maskin sedan dess, finns även regelbundet i denna äng. Rödklinten är dominant och behöver gallras för att ge utrymme till andra arter. Ännu har inte hybriderna mellan gul- och strimsporre dykt upp, vilket delvis kan bero på att strimsporre de flesta åren blommar före gulsporre, men vissa år sammanfaller blomningen. Mitt intryck



Rödfibbla och stor blålocka i torrbacke

är att hybridisering inte är särskilt vanlig mellan dessa båda arter.

### *Torrbacken*

En del av en slänt nedanför en syrenhäck med mulljord, gjorde jag om till en torrbacke 2006. Jag grävde ur mulljord och ersatte med grus. I denna torrbacke har jag planterat in ett flertal lämpliga växter som **backskärvfrö, sötvedel, grusslok, kungsmynta, kortbladig spåtistel, sandvita, tjärblomster** och **sandkrassing**. Ettåringarna varierar som väntat från år till år. Den tvååriga kortbladiga spåtisteln har förökats sig väl här och plantan av sötvedel blir större för varje år utan att sprida sig men den är tacksam att fröodla. Den magra jordmånen gör att torrbacken inte växer igen med någon större fart. De enda arter som påtagligt invaderat denna biotop är **jordreva** och **vanlig rödfibbla**, som båda finns spontant i trädgården. Rödfibblan bildar mattor av marktäckande bladrossetter som på så sätt tränger undan andra växter.

Den övriga delen av slänten har jag lämnat orörd och den ligger solexponerat och vindskyddat i en ”gryta”, vilket bidrar till att de flesta plantorna här blir större eller mycket större än normalt. Här frodas **mörkt kungsljus, kungsljus, hässleklocka, blågull, fingerborgsblomma, nattljusarter, gråmalva, vattenstånds** och **strandklo** bland flera andra.

### *Kalkberikad mulljord*

Eftersom jag inventerat för den kommande landskapsfloran på Öland, var det naturligt att skapa en mindre och kalkberikad biotop.



Svavelsippa i kalkad biotop

Redan för tio år sedan tog jag med de porslinlika fröna av **stenfrö** från Öland. Dessa grodde utan problem i okalkad planteringsjord. Växten håller sig kvar i trädgården sedan dess och sprider sig i viss omfattning. Planter av denna växt omplanterar jag därför i stort sett årligen. I övrigt finns här bland annat **gulsippa**, **svavelsippa**, **blåsippa**, **backsippa**, **våradonis**, **blåeld**, **brudbröd**, **bosyska**, **drakblomma**, **kungsmynta**, **dvärgviol**, **vårärt**, **axveronika**, **gullviva**, **blodnäva**, **ängsskära**, **tulkört** och **cikoria**. Vårarten dominerar. Sipporna visar ingen tendens till spridning och tulkörten (frösådd) blommar ännu inte efter fem år med enbart vegetativ tillväxt. Den tvååriga blåelden har svårt att hålla sig kvar och årlig plantering behövs några år framöver för att hålla den kvar. Jag kalkar årligen men sannolikt för lite för att få upp jordens pH tillräckligt. Kraftigare kalkning behövs sannolikt för att få bättre fart på vissa av dessa växter.

### *Stenpartiet*

I ett parti (cirka 20 m<sup>2</sup>) med stenar av olika storlek och som har god solexponering, har jag planterat in olika ormbunkar. Här växer bland annat **strutbräken**, **träjon**, **majbräken**, **stensöta**, **skogsbräken**, **kambräken**, **svartbräken**, **pärlbräken** och **hjordtunga**. Med undantag för strutbräken och pärlbräken, sker ingen spridning av dessa arter. Strutbräken dyker upp lite här och var i och strax invid stenpartiet och mönstret pekar på att spridning inte bara sker via rotskott utan även via sporer från de vackra sporbärande bladen. De mest torkkänsliga arterna är strutbräken, majbräken, svartbräken (fäller in sina småblad) och pärlbräken. Däremot är träjon, hjordtunga och kambräken mycket torktåliga. Man förundras över hur det ytliga rotsystemet hos till exempel träjon klarar av att ”upprätthålla” de hårdiga plantorna.

### *Grusruderatmarken*

Min senaste biotop (anlades 2010), är en torr, solexponerad grusruderatmark. Här låter jag spontana arter i trädgården etablera sig som till exempel **backtrav**, **käringtand**, **jordklöver** och **vägsenap**. Här har jag också planerat in bland annat **sötvedel**, **puktörne**, **vårklynne**, **blåmunkar**, **rotfibbla**, **pimpinell**, **back** och **sandnejlika**. Här är variationen stor mellan olika år om inte vissa arter börjar dominera för mycket. Största hotet här är mosspåväxt och igenväxning med gräs.

### *Lättspridda och invasiva växter*

För några år sedan frögrodde jag **blekbalsamin**. Det var ett stort misstag! Det är mycket invasiv som spritt sig till

grannens tomt och framför allt till en betesmark direkt söder om trädgården. Förra året täckte arten uppskattningsvis 100 m<sup>2</sup> där (!) och den rörs inte av korna. Jag läde av området under blomningen utan påtaglig nytta eftersom plantorna växte upp igen. Det enda som hjälper är att manuellt rycka upp plantorna innan fröbildningen. Jag lär få fortsätta med detta ett tag till för att stoppa vidare spridning. I bördig jord verkar blekbalsamin ha en fenomenal grobarhet, i likhet med sin släkting jättebalsamin som bland annat spridit sig som en löpeld utefter Viskans nedre flöde i Halland.

**Vitplister** och dess odlade släkting **rosenplister** är också invasiva i trädgården och bör hållas tillbaka. De kommer dock



Stenparti med ormbunkar

inte i närheten av blekbalsamins spridning. **Skelört, smultron** och förädlad **vanlig kärleksört** sprider sig villigt utan hjälp och dyker upp på ett flertal ställen.

För cirka fem år sedan frösådde jag **körvel**. Den sprider sig lätt även ut ur trädgården men i hanterbar mängd. Dess frukter är rena godiset och har en stark smak av lakrits, helt i klass med frukterna hos anis och fänkål.

Under de senaste åren har **vitsippan** invaderat den östra delen av den vilda trädgården från en närliggande mindre ekskog och lyser vackert vit på våren innan ekens blad slår ut. I vilda trädgårdens centrala del finns ett stenparti där både **dvärghäxört** och **stor häxört** (båda inplanterade av mig) tar för sig av utrymmet, vilket även vitplister, **brunnäva** (frön från Nils Dahlbäckes trädgård i Källered!), **kirskål**, **brännässla**, **klöver-oxalis** (både de grön- och brunbladiga formerna) och spridd **jätterams** gör. Delar av denna rabatt har jag i år gjort om och planterat in framför allt ett antal lågväxande vilda och odlade fetbladsväxter. Här trivs även glansnäva och kransborre (båda fröodlade). Runt stora delar av den vilda trädgårdens ytterkant tar **vildkaprifol** för sig på ett konkurrensmässigt sätt och behöver gallras varje år.

**Myska (myskmadra)** och **penningblad**, som jag planterat in i vilda trädgården, är bra exempel på lättspredda arter som är utmärkta marktäckare. De etablerar sig snabbt efter inplantering.

Men, mest invasiva är trots allt gräsen och den sporadiska skötsel jag har av vilda trädgården är framförallt att rensa ”ogräsgräs”.



Marktäckande myska

### *Frön som inte grov eller plantor som inte överlever*

En majoritet av arterna har jag inte fått att gro eller etablera sig i den vilda trädgården. Detta är regeln, inte undantaget. Så blir det när man prövar sig fram och så är det nog ute i naturen också. Misslyckande är det vanligaste resultatet, eller? Förklaringar till misslyckad frögrodd är många och här är varierande grobarhet, för gamla eller otillräckligt mogna frön, för kort uppföljning, speciella krav (mykhorrisa; särskilda krav på jordmån mm) är några sannolika orsaker.

Ett exempel på oftast utebliven frögrodd är klöverväxterna (t.ex. **gökärt, stallört, puktörne, kråklöver**) med sina hårda fröskal som man bör rugga upp och blötlägga innan fröplanteringen även



Vattenstånds vid kärret

om detta inte är en garanti för grodd. Andra exempel på arter som är svåra att frögro/få att överleva är **bolmört, gentianor, fältsippa, backsippa, nordisk stormhatt, vilda lökväxter** och **halvgräs (Carex-arter)**. Även ett antal plantor/arter som jag frögrott, klarar sig inte mer än en säsong eller så efter utplantering som t.ex. **hästhov, natt och dag** och **sumpgentiana**.

#### *Övriga vilda växter i trädgården*

Ett större antal vilda växter i trädgården har etablerat sig utan min "hjälp". Exempel på sådana arter är **back- och brokförgätmigej, nagelört, bergbräsma, sparvnäva** (mycket vanlig), **stinknäva, vårstarr, knippfryle, hundkäx, äkta johannesört, vanlig gråfibbla, gåsört** och **veronika**-arter. **Smånunneört** är



Hässleklocka i slänt

också en sådan som dyker upp lite överallt i trädgården. Jag planterade in **stor nunneört** (från handelsträdgård) för cirka fem år sedan och flyttade samtidigt ett antal plantor av smånunneört i dess omedelbara närhet. De senaste tre åren har det kommit upp några plantor som har drag från dessa båda arter (både hela och flikiga småblad i blomställningen), har intermediär storlek och som producerar frön. Om detta är primärhybriden mellan dessa båda arter eller en variant av stor nunneört är oklart men det sannolikaste är nog att dessa plantor tillhör variationen för stor nunneört eftersom frön bildas. Plantorna av stor nunneört är mycket livskraftiga men spridning har inte noterats. Till min stora belåtenhet har myror spritt **desmeknopp** till en ny växtplats i den vilda trädgården

(i syrenhäckens blottade jord), cirka tio meter från där jag planterade in den. På våren domineras markskiktet i de mest solexponerade delarna av den vilda trädgården av den intensivt gula **svalörten** och den vackra vitsippan. **Vitfryle** (frögrodd) har ett par stabila förekomster i trädgårdens gräspartier, där man under sommaren hittar ett antal gräsarter (några inplanterade) som **tuvtåtel**, **ängshavre**, **hundäxing**, **engelskt rajgräs**, **lundelm** och **foderlosta**. I gräsmarken växer vissa år de ettåriga gräsen **luddlosta** och **taklosta**.

### Slutkläm

Att ha en ”vild trädgård” är både trevligt och kaotiskt. Jag får där möjlighet att experimentera lite med olika typer av miljöer och växter. Min erfarenhet är att ett flertal växter hävdar sig väl även i

miljöer man inte trodde skulle fungera, vilket tyder på stor flexibilitet hos dessa växter för att överleva. Det är roigande och spännande att promenera där och upptäcka nya plantor som blommor eller som jag inte noterat tidigare. Man hittar alltid något nytt varje gång, som jag oftast fotograferar för min stora samling av växtbilder. En vild trädgård skall ”lämnas i fred” så mycket som möjligt för att vara någorlunda naturtrogen. Man behöver inte bo där och rensa, och rensa..... om man inte vill förstås. På något vis ser man livet framför ögonen i denna trädgård och förundras över hur ett litet arvsanlag i ett frö tar sig så olika och fascinerande uttryck. Jag kan varmt rekommendera en vild trädgård som inte har rabatter i raka rader och som ser ”onaturlig ut”, men pedanter har kanske en annan syn på detta. Vad vet jag?



Glansnäva i stenparti

# Lägesrapport från Nolgården Näs

Lennart Sundh, *SUNDH MILJÖ* (text och foto)

Odengatan 24, 521 43 Falköping, [sundh.miljo@telia.com](mailto:sundh.miljo@telia.com)

## Bakgrund

Västergötlands Botaniska Förening har på senare år hållit ett särskilt öga på utvecklingen av den unika stäppängsfloran på Nolgården Näs och andra lokaler i landskapet. Anledningen är att beståndet av fjädergräs och drakblomma successivt minskat vilket påtalats av besökare från både när och fjärran. Undertecknad har som naturvårdskonsult varit engagerad i de stäppartade torrängarna under många år. 1998 genomfördes en stor inventering av alla kända stäppängar i Skaraborgs län. Denna följdes av inventeringar i Åtradal 2002 och Skaraborg 2003 och 2007. Därefter fick jag i uppdrag att ta fram ett nationellt ”Åtgärdsprogram för bevarande av stäppartade torrängar i Västsverige”, vilket har legat till grund för de åtgärder som genomförts, till exempel försök av utsådd av frön av fjädergräs, bränning, med mera. Innan jag fick förtroendet av Länsstyrelsen att utföra uppdragen hade även Anders Bertilsson besökt samtliga kända stäppängslokaler i mitten av 1990-talet.

Utöver inventeringarna av stäppängarna har även årliga räkningar genomförts i nästan två decennier. Att döma av resultatet så viker populationerna av både drakblomma och fjädergräs markant, något som givetvis påtalats. Föga har dock hänt när det gäller den praktiska skötseln. Minskningen har av undertecknad bedömts höra ihop med att ensidig slåtter

infördes ungefär vid samma tidpunkt som räkningarna började. Den hävdvila och mer milda, extensiva skötsel som kännetecknar stäppängarna med drakblomma och fjädergräs, kom aldrig riktigt till stånd med den gällande slåtterregimen som i all välvilja genomförts av länsstyrelsen.

## Ny skötselplan och utökat reservat

I november 2011 upphandlade länsstyrelsen en tjänst som gick ut på att revidera befintlig skötselplan och att upprätta ny skötselplan för den utökade delen av reservatet. Nolgården Näs är nämligen planerat att utökas från 4,5 ha till totalt 12,6 hektar.

Avtal om uppdraget skrevs med undertecknad den 1 december 2011. Under 2012 genomfördes fältarbetet och efterföljande planbeskrivningar. Den 24 okt 2012 stämde träff med markägare och länsstyrelse vid naturreservatet Nolgården Näs. Syftet var att presentera förslaget till skötselplan och att inhämta synpunkter från brukare och markägare. Kort efter detta möte den 10 januari 2013, hölls en informationsträff med ideella föreningar i Näs bygdegård.

Efter att mötet i januari genomförts förväntade sig föreningen en samrådsremiss som dock kommit att dröja ända fram tills nu. Med anledning av det långa dröjsmålet beslutade Västergötlands Botaniska Förening under 2014 att upprätta en skarp skrivelse till länsstyrelsen. En bidragande



Nolgården år 2009

orsak till beslutet var också en genomförd exkursion då samtliga fjädergräslokaler besöktes i slutet av juni förra året med nedslående resultat. Skrivelsen som har ett stort fokus på skötseln av stäppängarna och fjädergräsbestånden i synnerhet skickades i juli 2014.

Den 20 oktober blev vi slutligen inbjudna till ett samrådsmöte med länsstyrelsen där frågorna kring reservatsskötseln och de unika arternas beståndsutvecklingar diskuterades och vad vi kunde göra för att vända de negativa trenderna. I december kom en förremiss till föreningen där vi ges möjligheter att komma med synpunkter *innan* den stora samrådsremissen genomförs våren 2015. Detta tycker vi naturligtvis är alldeles utmärkt.

Föreningens synpunkter kommer av allt att döma att trycka på att möjligheter måste finnas att införa hävdvila och extensiv skötsel istället för den årliga intensiva

slåttern som verkar ha tagit kål på det tuvbildande gräset. Vi kommer också trycka på att skötseln inte får vara beroende av de EU-stöd som utgår för betesdrift. Ersättningar måste kunna utgå även de år då hävdvila pågår. Vi välkomnar att den nya skötselplanen kommer ge möjlighet till mer experiment i form av markstörningar i olika former och även att äldre skötselformer såsom vårfagning och krattning som prosten Lennart Fridén och andra genomförde på 1970-talet återupptas.

Sammanfattningsvis förs idag en positiv dialog med naturvårdsenheten om skötseln av fjädergräs och drakblomma på Nolgården Näs och i andra reservat med stäppängsflora. För min egen del tror jag att vi om 5-10 år kan konstatera att såväl fjädergräs som drakblomma successivt har ökat från de hårt tillbakaträngda bestånden vi hade i 2000-talets början.



# Västgötamaskros - en art som snart försvinner?

Michael Johansson

Bodagatan 27, 507 42 Borås, 0704-552247, ambrosia20@live.se

Västgötamaskros, *Taraxacum vestrogothicum*, är en av de många apomiktiska maskrosarter som finns i vårt land. Arten är endemisk för Sverige och numera för Västergötland. Lokalen på Fårö är igenväxt och arten är inte återfunnen där sedan 2001. Två äldre fynd från Öland finns också men där är den inte funnen på många år.

Västgötamaskros växer i våtar och kanten av våtar på betade kalkfuktängar (Bertilsson, 2004).

Möjligen kan den överleva på platser med växlande vattenstånd. Ett visst mått av störning, till exempel tramp av betesdjur är gynnsamt för förnygringen. (Rydberg/Edqvist, 1996/2006).

I Västergötland är den i modern tid noterad på fem lokaler. I Falbygden; Öja hed i Södra Kyrketorps socken, Stenåsen i Dala socken och vid Danskagården med den närliggande lokalen Bygdegården i Dala socken. På Kinnekulle är den funnen på Österplana hed i Österplana socken.

Den 17:e maj 2014 besöktes samtliga lokaler i Västergötland av Michael Johansson, Anders Bertilsson, Tommy Nilsson, Sofia Lund och Pontus Johansson. Vi besökte även en lokal där arten noterats på 1950-talet men den lokalen visade sig vara uppodlad sedan länge.

Trots idogt letande fann vi västgötamaskros på en enda lokal, Bygdegården i Dala. Den växte där fuktigt i lera vid en gammal väg och med störning i form av tramp av nötkreatur. Endast 11 plantor hittades.

Lokalen på Kinnekulle har ändrat utseende under senare år, idag är grässvålen tät och välbetad men trampsador och bar lera saknades.

Lokalen vid Stenåsen i Dala var välbetad och där fanns en hel del trampsador som borde gynnat västgötamaskrosen. Trots detta alltså inget återfynd.

Elva exemplar är ett alarmerande resultat. Det är viktigt att arten följs noggrant på de kända lokalerna under kommande år. Arten bör även eftersökas på andra lokaler med rätt förutsättningar och förekomst av följearter som sankmaskros *T. pseudo-suecicum* och kalkmaskros *T. decolorans*. En möjlig sådan lokal är Hopamarken på Karleby hed.

Några tidigare observationer av arten (från Artportalen): Österplana hed 2006-06-03 Margareta Edqvist, Thomas Gunnarsson och Ulla-Britt Andersson; Öja hed 2003-06-07 Johan Dahlberg; Danskagården 2001-06-01 Hans Rydberg och 2001-05-20 Johan Dahlberg; Stenåsen 1998-05-30 Anders Bertilsson; Danskagården och Bygdegården 1998-05-23 Anders Bertilsson och Tommy Nilsson; Öja hed och Österplana hed Anders Bertilsson och Tommy Nilsson.

## Litteratur

Bertilsson, A. m.fl. 2004. Västergötlands flora. Lund Rydberg, H. 2003. De svenska strandmaskrosorna.

Svensk Bot. Tidskr. 97:274-294.

Rydberg, H. 1996. Rev. Edqvist, M. 2006.

Artfaktblad *Taraxacum vestrogothicum* västgötamaskros.

## Veronika i Örby och hur jag fann henne.

*Kenneth Hansson* (text och bild)

Enebobacken 3, 51158 Kinna, kenneth.hansson@aol.se

Det är tidig förmiddag i Brättingstorp och jag har plockat ner anteckningsblocket som idag är en mobil med inbyggd kamera i ryggsäcken. Där finns som vanligt också termos med té och lite hembakade skorpor och naturligtvis lite smått och gott som är bra att ha när man ska utforska omgivningarna. Sätter mig i bilen fast jag först hade tänkt ta cykeln och fem minuter senare stannar jag på P-platsen vid Örby nedre.

Dagens uppgift är att kolla upp om här finns några förvildade lökväxter på ”ängen” där. Dessutom tänker jag notera hur det är med andra vårprimörer, om de kommit upp och om några nykomlingar flyttat in (jag kan ju ha missat några förra året). Det är ju bara i mitten av april så det är inte mycket som lyser upp i gräsmarken ännu men faktiskt skimrar det lite blåaktigt borta mot gatan av styvmorsvioler *Viola tricolor*. Det vore trevligt om dessa skulle öka i antal så vi fick tillbaka överdådet som fanns här för sex-sju år sedan.

På stora delar av gräsytan lyser det också gulbrunt. Det är knippfryle *Luzula campestris* som blommar och borta mot den höga muren vid gräsmarkens nordsida där hittar jag några blommande lökväxter. Det är den gula värlöken *Gagea lutea* och den vackert blå ryska blåstjärnan *Scilla siberica*. De står där fint tillsammans, blått och gult i skön aprilvår och trots sitt namn visar den ena av dem inga tendenser på att vilja ta över gräsmarken här på nordsidan.

Annat är det hemma i rabatterna, där det lyser kraftigare blått för varje nytt år (men förra året fick jag in svalört så det kommer nog att balanseras även där).

Jag vänder åter mot bilen och går jämte den västra låga muren som avgränsar ”ängen” mot kyrkogården. På muren växer små mattor av stor hättemossa *Orthotrichum lyellii* och så står hon där!



Herbarieark med murgrönsveronika

Förskrämt tryckt mot muren, liten, späd och med klara blå ögon som tittar upp mot mig. Veronika, säger jag tyst för mig själv. Men det är inte någon av mina tidigare veronikabekantskaper, det ser jag. Det är något med klädseln som jag inte känner igen. Jag tar med henne till bilen så hon får följa med hem, så jag kan bekanta mig närmare då. Innan jag åker hem så går jag en runda bort över nedre kyrkogården fram till eklänten för att se om något av intresse har kommit upp där. Här står tre ganska högvuxna ekar på rad högst uppe på slänkantens och slänten kan ses som en sluttande hagmark i miniatyr, kanske 30 meter lång med en höjdskillnad på fem meter som högst och med ganska brant lutning. Den var förra året väl beväxten med stänkfibbla *Hieracium basifolium*, en av hökfibblorna. Det är ju för tidigt för fibbleblomning nu och det enda som blommar är vårbrodd *Anthoxanthum odoratum* samt ett tjugotal planterade narcisser i östra delen.

Hemma igen och med Veronika i handen går jag in i studerkammaren och rådfrågar herrarna S. Almquist, L. Stenberg och B. Mossberg om de kan berätta vem jag har i handen. Det kan de så klart! Murgrönsveronika, blir svaret och jag får en ny vän bekantskap. Fortfarande lika roligt att träffa på nya ”vänner” i naturen trots 40 års botaniserande där. Murgrönsveronika *Veronica hederifolia* ssp *hederifolia* är nyinflyttad i Marks kommun och är alltså aldrig tidigare noterad/rapporterad härifrån.

Under inventeringen av västgötafloran rapporterades 81 lokaler och inga nya har tillkommit i de två supplementen. De allra flesta var i Skaraborgsdelen av landskapet, en del i Göteborgsområdet. I maj

fick jag tillfälle att träffa murgrönsveronika igen och då även hennes tvillingssyster skuggveronika *Veronica hederifolia* ssp *lucorum*. Det var dock i Skåne på BFiG:s exkursion dit de första dagarna i den månaden. Dessutom fick jag senare på året, i september, lära känna ytterligare en syster som jag lyckats undvika tidigare. Hon låg lite tilltrasslad i en av trädgårdsrabatterna hemma och plirade med sina vitblå ögon. God dag, åkerveronika *Veronica agrestis*!

Lite fakta om murgrönsveronika: första belägg i Västergötland gjordes från Ulricehamn och redovisades 1826 av G. Wahlenberg. Gammal inkomling, växer som ogräs! i trädgårdar och rabatter, på kyrkogårdar, på annan kulturmark som jordhögar, kring gårdar och på tippar, i gödslade betesmarker och på åkrar. Den är 1-årig och har en krypande stjälk. Blommorna som sitter ensamma på en relativt lång stjälk från ett bladveck är blålila. Den finns som två underarter; äkta murgrönsveronika och skuggveronika. I Västergötland är den under kraftig spridning men fortfarande ganska sällsynt. I den ”nya Nordiska floran” nämns 28 Veronikor som förekommande i Sverige varav 24 på artnivå.

## Litteratur

- Almquist, E., Jonsell, L., Jonsell, B. 1984: Svensk Flora  
 Bertilsson, A. m.fl. 2002: Västergötlands flora.  
 Herloff, B. 2006: Västergötlands flora.  
 Supplement 1. *Calluna* 23:4  
 Herloff, B. 2009: Västergötlands flora.  
 Supplement 2. *Calluna* 26:4  
 Mossberg, B. & Stenberg, L. 2003: Den nya nordiska floran.

## Ny grupp på Facebook: Botanik i Väst

*Börje Wernersson*

Heljeredes Byväg 13, 428 36 Kålleröd, borje.wernersson@gmail.com

De botaniska föreningarna i Bohuslän, Göteborg, Halland och Västergötland har enats om att tillsammans starta en grupp på Facebook för att sprida kunskap om och skapa intresse för floran i vår region. Gruppen skall vara ett snabbt och lättillgängligt forum för diskussion om och utbyte av erfarenheter och kunskap om floran i vår region både för medlemmar och icke-medlemmar i våra respektive föreningar. Vi kallar denna grupp **Botanik i Väst**

Vi noterar med oro att intresset för botanik hos unga/yngre är litet och att "återväxten" i våra föreningar därför är problematisk, såväl nu som på sikt. Som ett av flera sätt att göra något åt detta är det naturligt och meningsfullt att även vi använder oss av sociala medier för att nå ut med information och kunskap om floran i vår region; sociala medier ju den dominerande formen för kommunikation hos framför allt unga/yngre människor i dagens samhälle.

Till skillnad från traditionella hemsidor är kommunikation via sociala medier snabb, direkt och uppsökande; lite som en dagstidning kanske man kan säga. Den stimulerar till frekventa kontakter och ofta dagligt utbyte av information.

Vi ser vårt Facebook-initiativ som ett komplement till vår informationen på våra respektive hemsidor.

Väl fungerande grupper på sociala medier är "självgående", men detta

förutsätter engagemang och intresse av att dela med sig av sin kunskap och sina erfarenheter om floran i vår region, för att på så sätt stimulera intresset för botanik hos andra och gärna nya gruppmedlemmar. Vår Facebook-grupp blir vad vi gemensamt gör den till.

Vi hoppas att du vill dra ditt strå till stacken och bli medlem i **Botanik i Väst**, som nu är tillgänglig på Facebook. Är du redan med på Facebook kan du söka på **Botanik i Väst** och anmäla att du vill bli medlem i gruppen. Är du inte med på Facebook måste du registrera dig först. Instruktioner hur man gör finns på Facebook. Det är vår förhoppning att du även försöker intressera vänner och bekanta som inte är medlemmar i våra föreningar, gärna unga/yngre personer, att ansluta sig till gruppen. Förhoppningsvis vill dessa även bli medlemmar i våra föreningar framöver.

Vi planerar att utvärdera detta initiativ i slutet av året för att se om det finns förutsättningar för att fortsätta med gruppen och i så fall hur vi kan utveckla den vidare. Vi hoppas att du går med i gruppen och bidrar aktivt till dess innehåll. Vi ska göra så gott vi kan.

Se våra föreningars respektive hemsidor för mera information om **Botanik i Väst**.

# Sveriges högsta vilda ört

Aimon Niklasson (text och bild)

Trolltjärn 18, 43640 Askim, aimon@bahnhof.se

Om man frågar efter Sveriges högsta vildväxande ört är jag inte säker på att man får ett entydigt svar. Om man utesluter ”högst belägna” ört med tanke på höjd över marken (exempelvis fågelspridda örter som ibland växer högt i en grenklyka eller på tak) eller havet (fjällväxter), ja vad svarar du då? Jag hade själv inget svar när jag fick denna fråga. Inte ens Google har ett enkelt svar!

Där kan man läsa att vit näckros har den största blomman (näcken skulle ju kunna gömma sig under bladen i alla fall och blomman verka avledande?!) och en odlad amarant på 7.20 m fanns i Trelleborg. Kanske är den högre nu?

Från vanligtvis välunderrättad källa (se bild) så är den hösta spontant vildväxande örten i Sverige kanske en doldis för de flesta. Den gömmer sig på våren men under sommaren sticker den upp i bladvassen även längs Västergötlands korta kustremsa. Och blommar före bladvassen.

Jo den heter strandmolke *Sonchus palustris* och upptäcktes i Sverige första gången 1823 (Skåne) och 1968 i Bohuslän och året därpå av Gunnar Degelius vid stranden nära Hovås golfbana, Askims socken i Västergötland. Den kan mäta 3.3 meter ”över havet” och är ofta mer än ”manshög”. Den känns igen på sina långa spjutspetsliknande och blågröna blad med något stjälkomfattande flikar vid basen och proportionellt sett mycket liten samling av blomkorgar i toppen med myck-

et små gulbleka blommor, jämfört med vanlig åkermolke. Just från tiden när de blommar sticker de upp med tydlig siluett över vasshavet och kan då lätt räknas med kikare på håll vilket är lättare än att ge sig ut i vassen då de ofta tappas ur sikte. Den kan ofta ses långt in på hösten men bryts av starka vindar.



Erik Ljungstrand får stöd av Sveriges högsta ört! Notera den lilla blomkorgssamlingen i toppen av plantan! Askims socken, Västergötland.

## Ögonpyrola är årets växt

*Birgitta Herloff*

Skepparegången 6, 413 18 Göteborg, birgitta,herloff@gmail.com

Ögonpyrola *Moneses uniflora* har av styrelsen för Svenska Botaniska Föreningen utsetts till Årets växt 2015. Tanken med Årets växt är att den ska få en bredare allmänhet att ge sig ut i skog och mark i syfte att leta växter. Årets växt ska därför vara lätt att känna igen och helst finnas i en stor del av Sverige.

Ögonpyrola är onekligen lättigenkänlig när den står i blom och den växer i hela vårt land, från Skåne i söder till Torne lappmark i norr. I Västergötland är den sällsynt utom i Kinnekulletrakten där den är mindre vanlig.

Runt norra halvklotet finns ögonpyrolan men är vanligast i Europa. Sakliga beskrivande namn har den på danska (enblomstret vintergrön), på tyska (Einblütiges Wintergrün) och engelska (One-flowered Wintergreen). På engelska finns också mera poetiska namn som Single Delight, Woodnymph och Shy Maiden.

BFiG hade den 18 juni 2005 en exkursion till Håлта i Morlanda socken på västra Orust där deltagarna bland annat fick se ögonpyrola. Håлта är en ödeträdgård som sedan ett sekel lämnats åt sitt öde.

En pyrola sågs uti Håлта  
och brunnäva, ramslök och tolta  
De har suttit kvar  
se'n fornstora da'r  
Odlarna kan vara stolta!

Gårdens ägare ägnade sig alltså åt odling av vilda växter i sin trädgård likt Börje



Ögonpyrola  
Bild ur C.A.M. Lindmans flora

Wernersson (se detta nummer av Calluna) och Ragnhild och Neil Crawford (se förra numret). Kan undra hur deras trädgårdar ser ut om 100 år.

Den vackra ögonpyrolan bör väl ha inspirerat någon till konstnärlig verksamhet. Jodå, efter ihärdigt googlande hittade jag "The Shy Maiden: A Single Delight, *Moneses uniflora*, for Woodwind quintet" ett stycke kammarmusik, komponerat av Stephen Wood, bosatt i Atlanta. Han får sin inspiration av arktisk miljö och ekosystem i Alaska. Googla och lyssna!

## Manusstopp för Calluna (2) 2015

Manuskript till Calluna häfte 2, 2015 skall vara redaktionen tillhanda senast den 15 april. Mejla ditt manuskript som oformaterad wordfil, bilder i JPEG och tabeller i excel som bifogade filer till birgitta.herloff@gmail.com

Postadress och telefon:

Birgitta Herloff, Skepparegången 6, 413 18 Göteborg, tel. 031-12 23 90.

Hör gärna av dig i förväg och berätta vad du tänker skriva om.

### Västergötlands Botaniska Förening säljer

Västergötlands flora (inklusive CD), 743 sidor	200:-
Västergötlands flora, Supplement 1, 53 sidor	20:-
Västergötlands flora, Supplement 2, 32 sidor	20:-
Västergötlands Flora CD	50:-
Botanisk Västgötalitteratur, 63 sidor	50:-
Floran i Habo kommun, 256 sidor	100:-
Film: "Drakblommans backar" Sundh Miljö	150:-

Eventuell portokostnad tillkommer

### Botaniska Föreningen i Göteborg säljer

Göteborgs och Bohus läns fanerogamer och ormbunkar (Fries 1971), 453 sidor	100:-
En frisk och blomstrande perenn (Bernström 1989), 144 sidor	100:-
Medlemmar i BFiG kan köpa böckerna med medlemsrabatt för	75:-



## Innehåll

- 1 Börjesson, G. Ordföranden i VBF har ordet
- 2 VBF:s årsmöte
- 2 Floraväktarträffar
- 3 BFiG:s program för perioden mars - maj 2015
- 4 Exkursionsprogram för vegetationsperioden 2015 (del 2)
- 8 De Vilda Blommornas Dag
- 10 Västergötlands hökfibblor: rättelse och tillägg
- 11 Eriksson, K. *Hieracium virgultorum* – en ny art för Sverige
- 12 Wernersson, B. Erfarenheter av tio års odling av vilda växter
- 21 Sundh, L. Lägesrapport från Nolgården Näs
- 23 Johansson, M. Västgötamaskros – en art som snart försvinner?
- 24 Hansson, K. Veronika i Örby och hur jag fann henne
- 26 Wernersson, B. Ny grupp på Facebook: Botanik i Väst
- 27 Niklasson, A. Sveriges högsta vilda ört
- 28 Herloff, B. Ögonpyrola är årets växt
- 29 Manusstopp för Calluna
- 29 Föreningarna säljer

Bilden ovan visar drakblomma på Stipakullarna vid Nolgården Näs. Därifrån är också bilden på framsidan av Calluna. Se sid. 21-22.